

keréknyomok

TÁRSADALMI, ORIENTALISZTIKAI ÉS BUDDHOLÓGIAI FOLYÓIRAT

Tartalom

TANULMÁNYOK, FORDÍTÁSOK

POROSZ TIBOR

- Üres gyakorlat vagy tartalmas formalitás?
A rituálé szerepei a buddhizmusban 3

WINDHOFFER TÍMEA

- Geszár király,
egy tibeti füstáldozati szöveg alapján 43

BÉRES JUDIT

- Füstáldozat a helyszellemeknek
Qinghaiban – Trisok Gyalmo Tóanyának
és Trika Amnyi Jülhának bemutatott
áldozati szöveg nyomán 60

KRIZSÁN KRISZTIÁN

- Az örület a görög drámában
Szophoklész: Aiasz 79

BÁNYAI ALEXANDRA

- A lámpás fénye –
A Milindapanyha újjászületés-
metaforáinak vizsgálata kognitív
nyelvészeti eszközökkel 96

FÓRIZS LÁSZLÓ

- Szaramá és a panik
Rigvéda 10.108 115

KRITIKÁK, RECENZÍÓK

COMMON BUDDHIST TEXT

- Guidance and insight from the Buddha 124

JOANNA JUREWICZ

- Fire, Death and Philosophy
A History of Ancient Indian Thinking 126

VERS

- Arszenyij Tarkovszkij versek
Bánfalvi András emlékére
(ford. Fórizs László és Baka István) 127

SUMMARIES IN ENGLISH 145

E SZÁMUNK SZERZŐI

Vers

Arszenyij Tarkovszkij versei *Bánfalvi András emlékére*

Fordította Fórizs László és Baka István

Éppen tizenöt éve, hogy András eltávozott közülünk. E versekkel őreá emlékezünk.

Jelenet Andrej Tarkovszkij Sztalker című filmjéből

Первые свидания¹

Свиданий наших каждое мгновенье
Мы праздновали, как богоявление,
Одни на целом свете. Ты была
Смелей и легче птичьего крыла,
По лестнице, как головокруженье,
Через ступень сбегала и вела
Сквозь влажную сирень в свои владенья
С той стороны зеркального стекла.

Когда настала ночь, была мне милость
Дарована, алтарные врата
Отворены, и в темноте светилась
И медленно клонилась нагота,
И, просыпаясь: «Будь благословенна!» -
Я говорил и знал, что дерзновенно
Мое благословенье: ты спала,
И тронуть веки синевой вселенной
К тебе сирень тянулась со стола,
И синевую тронутые веки
Спокойны были, и рука тепла.

¹ Тарковский 1983.

Az első találkozások²

Ha találkozhattunk – drága pillanat! –
Együtt ünnepeltük Isten-arcodat
Egyetlenek a Földön. Te bátor-
Könnyeden szálltál mint a madártoll
A lépcsőn s vezettél – szédítő tudat! –
Birtokodba át az orgonáson
És én megláthattam minden titkodat
A tükörfal túlsó oldaláról.

Mikor sötétség borult a világra
Az éjben rám köszönt a kegyelem
Szentélyed oltárkapuit kítárva
Lassan közelgett fénylett meztelen.
Boldogan már kiabáltam: „Áldott légy!”
De felébredve tudtam, mily merészség
Áldással megzavarni álmod.
Hogy megérintse szemed a mindenség
Orgona hajolt föléd ágyadon
S leszállt szemhéjadra kéklőn derengve
És meleg kezedre a nyugalom.

А в хрустале пульсировали реки,
Дымились горы, брезжили моря,
И ты держала сферу на ладони
Хрустальную, и ты спала на троне,
И - боже правый! - ты была моя.
Ты пробудилась и преобразила
Вседневный человеческий словарь,
И речь по горло полнозвучной силой
Наполнилась, и слово «ты» раскрыло
Свой новый смысл и означало: царь.

На свете все преобразилось, даже
Простые вещи - таз, кувшин, - когда
Стояла между нами, как на страже,
Слоистая и твердая вода.

Нас повело неведомо куда.
Пред нами расступались, как миражи,
Построенные чудом города,
Сама ложилась мята нам под ноги,
И птицам было с нами по дороге,
И рыбы подымались по реке,
И небо развернулось пред глазами...

Когда судьба по следу шла за нами,
Как сумасшедший с бритвою в руке.

1962

Kristályüvegben csillámlott a tenger
Hegyek pipáztak lüktetett folyó
A tenyeredben tartottad a kristály-
Gömböt, s amíg a trónuson aludtál
A valónál istenibb volt a szó:
„Enyém vagy!” Felébredtél és újjá lett
A megszokott hétköznapi szótár
Amikor a teli torokból zengett
„Te’ szó erővel telt meg s új értelmet
Véve fel már azt jelentette „cár”!

Átalakult íme az egész világ
Át az üvegkancsó és a tál míg
Közöttünk strázsaként posztjára kiállt
A rezzenetlen csillámfényű víz.

Nem tudtuk a rejtelem hová hív
Kitért előlünk akár a délibáb
A csodaépítette város is.
A lábunk elé lefeküdt a menta,
Madarak szálltak az úton vonulva velünk
a halak hozzánk úsztak és
A Mennynek minden kapuja feltárult...

De őrültként a sors loholt utánunk
Kezében tartva egy borotvakést.

[С утра я тебя дожидался вчера...]³

С утра я тебя дожидался вчера,
Они догадались, что ты не придешь,
Ты помнишь, какая погода была?
Как в праздник! И я выходил без пальто.

Сегодня пришла и устроили нам
Какой-то особенно пасмурный день,
И дождь, и особенно поздний час,
И капли бегут по холодным ветвям.

Ни словом унять, ни платком утереть ...

[Reggel óta téged vártalak tegnap...]⁴

Reggel óta téged vártalak tegnap,
Ők kitalálták, hogy akkor már nem jössz.
Emlékszel, milyen gyönyörű idő volt?
Mint ünnepnapon! Kabát sem volt rajtam.

Ma megjöttél, és mindent elrendeztek.
Valahogy furcsán borongós ez a nap.
Esik is. Különös, kései óra.
Futnak a cseppek a hideg ágakon.

Nem enyhíti szó, kendő nem törli le ...

⁴ Fordította Fórizs László.

Жизнь, жизнь⁵

1.

Предчувствиям не верю, и примет
Я не боюсь. Ни клеветы, ни яда
Я не бегу. На свете смерти нет:
Бессмертны все. Бессмертно все. Не надо
Бояться смерти ни в семнадцать лет,
Ни в семьдесят. Есть только явь и свет,
Ни тьмы, ни смерти нет на этом свете.
Мы все уже на берегу морском,
И я из тех, кто выбирает сети,
Когда идет бессмертье косяком.

2.

Живите в доме - и не рухнет дом.
Я вызову любое из столетий,
Войду в него и дом построю в нем.
Вот почему со мною ваши дети
И жены ваши за одним столом, -
А стол один и прадеду и внуку:
Грядущее свершается сейчас,
И если я приподымаю руку,
Все пять лучей останутся у вас.
Я каждый день минувшего, как крепью,
Ключицами своими подпираю,
Измерил время землемерной цепью
И сквозь него прошел, как сквозь Урал.

*Élet, élet*⁶

1.

Se rágalom, se méreg nem talál
Utat szívembe. Rossz előjelekkel
Nem számolok. A földön nincs halál.
Mindenki, minden halhatatlan. Nem kell
Rettegni a haláltól, légy akár
Ifjú, akár vén. Létünk fény sugar,
Halál, sötétség nincs is e világon.
A tengerparton állunk, emberek,
S én társak közt, előkészítve hálóm,
Várom közelgő öröklétemet.

2.

Ha lakjátok a házat – ép marad.
Én bármely évszázadba eltalállok,
És felépítem benne házamat.
Ezért ülik körül fiúk, leányok:
Háznépetek az én asztalomat –
S közös az asztal unokának, vénnek:
Jövendőt vált valóra a jelen,
És mind az öt fénylő sugar tiétek,
Ha kezemet magasba emelem.
A múlt minden napját kulcsontjaim még
Támasztják, mint a bányát ácsolat,
Felmértem az időt, akár a mezsgyét,
S megmásztam, mint magas hegyormokat.

⁶ Fordította: Baka István, Szeged. In: Baka 1988.

3.

Я век себе по росту подбирал.
Мы шли на юг, держали пыль над степью;
Бурьян чадил; кузнечик баловал,
Подковы трогал усом, и пророчил,
И гибелью грозил мне, как монах.
Судьбу свою к седлу я приторочил,
Я и сейчас в грядущих временах,
Как мальчик, привстаю на стремянах.

Мне моего бессмертия довольно,
Чтоб кровь моя из века в век текла.
За верный угол ровного тепла
Я жизнью заплатил бы своевольно,
Когда б ее летучая игла
Меня, как нить, по свету не вела.

1965

3.

Méretre választottam századot,
Vonultunk délre, szállt a füst kavargón;
Burján füstölt; tücsök pajkoskodott,
Patkók közt ugrált, prófétált a tarlón,
S mint szerzetes, halált jósolt nekem.
De nyergemhez szíjaztam jól a sorsom,
S még mostan is gyerekmód-lelkesen
Kengyelben állok rezzenéstelen.

Elég nekem tulajdon öröklétem,
Hogy vérem folyjon századokon át,
S hogy leljek egy biztos, meleg szobát,
Fizetségül feláldoznám az életem,
De szálló tűje cérnaként vezet,
A nagyvilágon végig engemet.

Эвридика⁷

У человека тело
Одно, как одиночка.
Душе осточертела
Сплошная оболочка
С ушами и глазами
Величиной в пятак
И кожей - прам на праме,
Надетой на костяк.

Летит сквозь роговицу
В небесную криницу,
На ледяную спицу,
На птичью колесницу
И слышит сквозь решетку
Живой тюрьмы своей
Лесов и нив трещотку,
Трубу семи морей.

Душе грешно без тела,
Как телу без сорочки, -
Ни помысла, ни дела,
Ни замысла, ни строчки.
Загадка без разгадки:
Кто возвратится вспясть,
Спясив на той площадке,
Где некому плясать?

⁷ Тарковский 1983.

*Euridiká (Eurüdiké)*⁸

Egy testével épp olyan
Az ember, mint a sejtje;
A lélek halálosan
Unja burkát, amelyre
Rádermedtek a fülek,
A bőr – sebek seb hátán –
S a szemek, két ötkopek,
Csontvázkaróba húzván:

Szaruhártyán keresztül
Madárhúzta szekéren
Égi forráshoz repül
Két jégküllős keréken
Hallgatni – Gyönyörűszép! –
Élő börtönrácsán át
Erdő s föld kereplőjét,
Hét tenger trombitáját.

A test nélkül a lélek,
Mint inge nélkül amaz,
Se gondolat, se szándék,
Se dolgok, se szavak.
Nincs válasz a rejtélyre:
Visszatérhet, aki ott
Táncolt, hol semmiféle
Táncos nem táncolhatott?

8 Fordította Fórizs László.

И снится мне другая
Душа, в другой одежде:
Горит, перебегая
От робости к надежде,
Огнем, как спирт, без тени
Уходит по земле,
На память гроздь сирени
Оставив на столе.

Дитя, беги, не сетуй
Над Эвридикой бедной
И палочкой по свету
Гони свой обруч медный,
Пока хоть в четверть слуха
В ответ на каждый шаг
И весело и сухо
Земля шумит в ушах.

1961

Új lélekről álmodom
Másik ruha van rajta,
A félelemből lángok
Vezetnek a túlpartra,
Mint a tiszta szesz tüze
Távoznak árnyék nélkül
Orgonafürtöt téve
az asztalra emlékül.

Szaladj gyermek! Ne sirasd
Szegény Euridikát!
A világ végéig hajtsd
Bottal a rézkarikád!
Bármennyire lehalkul
Vad vidámsága betölt,
S lépteidre válaszul
A füledben zúg a föld.

[Вот и лето прошло...]⁹

Вот и лето прошло,
Словно и не бывало.
На пригреве тепло.
Только этого мало.

Все, что сбьтсья могло,
Мне, как лист пятипальый,
Прямо в руки легло,
Только этого мало.

Понапрасну ни зло,
Ни добро не пропало,
Все горело светло,
Только этого мало.

Жизнь брала под крыло,
Берегла и спасала,
Мне и вправду везло.
Только этого мало.

Листьев не обожгло,
Веток не обломало...
День промыт, как стекло,
Только этого мало.

[Hogy tovatűnt e nyár...]¹⁰

Hogy tovatűnt e nyár!
Míntha nem lett volna még,
Bár verőfényben áll,
Csakhogy ez már nem elég!

Mint egy levél, a mult,
S amit adhatott az ég,
Minden ölembe hullt,
Csakhogy ez már nem elég!

Jó-rossz el nem tűnik,
Nincs ok nélküli vég,
Minden fényben ázik,
Csakhogy ez már nem elég!

Szárnyával betakart,
S oltalmat nyújtott az ég,
Így minden sikerült,
Csakhogy ez már nem elég!

Minden ágacska ép,
Tűzben egy levél sem ég,
Áttetsző, tiszta, szép,
Csakhogy ez már nem elég!

¹⁰ Fordította: Fórizs László. Budapest, 2007.

Irodalom

Baka 1988. *Arszenyij Tarkovszkij versei*. Válog. és ford. Baka István. Az utószót Szőke Katalin írta. Budapest: Európa Könyvkiadó.

Таркóвский (Tarkovszkij) 1983. Таркóвский, Арсéний Алексáндрович: Стихи разных лет. Москва: Современник.

Online: <http://www.ruthenia.ru/60s/tarkovskij/> (Megtekintve: 2017. szeptember 27.)